

Το μέλλον της ευρωζώνης δεν ανήκει στη διεύρυνση

Χ. Πολυχρονίου

16 Νοεμβρίου 2011

Έχει καταντήσει κλισέ ότι η επιβίωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) εξαρτάται από την ικανότητά της να προβεί σε μεταρρυθμίσεις, είτε μέσω επέκτασης—μεγαλύτερο οικονομικό και δημοσιονομικό συντονισμό προς την κατεύθυνση κάποιου είδους ομοσπονδιακού κράτους—ή με το να συρρικνωθεί, με την ευρωζώνη να γίνεται μια βέλτιστη νομισματική περιοχή.

Παραδόξως, οι περισσότεροι αναλυτές, συμπεριλαμβανομένων υψηλών αξιωματούχων της ΕΕ, τάσσονται απερίφραστα υπέρ της πρώτης πρότασης. Εκτός του ότι δείχνουν έλλειψη ευαισθησίας απέναντι στην Ιστορία, η οποία τείνει να τιμωρεί τα ουτοπικά εγχειρήματα με σκληρή εκδίκηση, προφανώς αγνοούν το γεγονός ότι η εσπευσμένη ενίσχυση και διεύρυνση της Ένωσης είναι ακριβώς αυτό που έχει οδηγήσει στη σημερινή κρίση—μια κρίση που απειλεί τώρα όχι μόνο την ευρωζώνη αλλά όλο το θεμέλιο του ευρωπαϊκού εγχειρήματος.

Με την Ιταλία ήδη τυλιγμένη στις φλόγες της ευρωζωνικής κρίσης χρέους—μια πυρκαγιά που γρήγορα εξαπλώνεται προς την κατεύθυνση της Γαλλίας και του Βελγίου—είναι σχεδόν σίγουρο στοίχημα ότι η Ευρωχώρα δεν θα μοιάζει το ίδιο σε ένα ή δύο χρόνια από τώρα, ή ίσως και νωρίτερα. Στο πλαίσιο αυτό, υπάρχουν τρία πιθανά σενάρια: (1) η έξοδος της προβληματικής Ελλάδας από την ευρωζώνη, που θα συνοδευτεί σύντομα από την Πορτογαλία και την Ιταλία, και ο επακόλουθος σχηματισμός μιας νότιας ευρωζώνης υπό την αιγίδα της Γαλλίας, με ένα νέο, αδύναμο ευρώ σε ισχύ, (2) η έξοδος της Ελλάδας και πιθανώς της Πορτογαλίας από την ευρωζώνη, που θα μπορούσε να επανακτήσει άμεσα την εμπιστοσύνη των αγορών προς την ευρωζώνη, και (3) η πλήρης διάλυση της ευρωζώνης.

Το δεύτερο σενάριο είναι η πιθανότερη έκβαση. Το πρώτο σενάριο έχει λίγες πιθανότητες υλοποίησης, επειδή η Γαλλία μάλλον δεν έχει τη διάθεση ούτε και την δυνατότητα να ηγηθεί μιας «λατινικής» Ευρώπης που θα βρίσκεται σε διαρκή ανταγωνισμό με την «τευτονική» Ευρώπη βόρεια και ανατολικά της. Το τρίτο σενάριο, η διάλυση της ευρωζώνης, είναι κάτι που η Γερμανία θα αντισταθεί με κάθε δυνατό τρόπο, ακόμα και αν αυτό σημαίνει, τελικά, θεσμικές αλλαγές στον τρόπο που λειτουργεί η ΕΚΤ. Αλλά σε καμία περίπτωση δεν θα επιτρέψει η σημερινή Γερμανία να παίξει η ΕΚΤ έναν περισσότερο παρεμβατικό ρόλο ή να δεχτεί την ιδέα του ευρωμόλογου, όσο προβληματικές χώρες όπως η Ελλάδα, ιδιαίτερα τώρα που αποτελούν βαρίδια, συνεχίσουν να παραμένουν στην ευρωζώνη.

Οικονομίες που λειτουργούν σε θεμελιωδώς διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης και ανταγωνισμού δεν ταιριάζουν μαζί σε μια ενιαία νομισματική ένωση. Η καινοτόμα εργασία του Ρόμπερτ Μαντέλ γύρω από τη νομισματική δυναμική και τις βέλτιστες νομισματικές περιοχές θα έπρεπε να αποτελούσαν έναν καλό οδηγό για τους διαμορφωτές της πολιτικής της ΕΕ εξ αρχής: Επιτρέποντας στις χώρες του Νότου να ενταχθούν στην ευρωζώνη, τη χρονική περίοδο που εντάχθηκαν, ήταν ένα ριψοκίνδυνο εγχείρημα, ειδικά όταν η οικονομική αρχιτεκτονική της ευρωζώνης ήταν βαθιά ελλειμματική. Πολλοί οικονομολόγοι είχαν προειδοποιήσει για μια καταστροφή στην ευρωζώνη, αν και όχι ο ίδιος ο Μαντέλ, (μάλιστα ήταν αισιόδοξος από την αρχή ότι η Ελλάδα θα έβγαινε γρήγορα από την κρίση!), που μας δείχνει πόσο μεγάλο είναι το χάσμα μεταξύ θεωρίας και πολιτικής—ή, ακριβέστερα, μεταξύ οικονομικής πραγματικότητας και πολιτικές ευσεβών πόθων.

Η Γερμανία έχει ξεκάθαρα επωφεληθεί από την ένταξη των αδύναμων περιφερειακών χωρών στην ευρωζώνη. Ομως, η Ελλάδα και η Πορτογαλία έχουν χτυπηθεί πολύ άσχημα ακριβώς εξαιτίας της ένταξής τους σε μια ένωση με σκληρό νόμισμα. Από τότε που εντάχθηκαν στην ευρωζώνη και οι δυο χώρες έχουν δει την ανταγωνιστικότητά τους να μειώνεται και τις εγχώριες και περιφερειακές ανισότητες να αυξάνονται. Η παράδοση του εθνικού ελέγχου της νομισματικής πολιτικής έχει στερήσει από τις αδύναμες ευρωπαϊκές οικονομίες το πιο ουσιαστικό εργαλείο

οικονομικής πολιτικής, την ικανότητα εκτύπωσης χρήματος. Ξέρουμε τώρα ότι μια υπεύθυνη νομισματική πολιτική δεν οδηγεί στον πληθωρισμό, αν και επίσης αληθεύει ότι η παγκοσμιοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών έχει θέσει περιορισμούς στην υποτίμηση των νομισμάτων ως εργαλείο οικονομικής πολιτικής.

Εάν η Ελλάδα, συγκεκριμένα, παρέμενε στην ευρωζώνη κάτω από τις συνθήκες που επιβάλλονται σήμερα από τη γερμανική και ευρωπαϊκή πολιτική, όχι μόνο θα αντιμετώπιζε μια δεκαετία οικονομικής ύφεσης (όπως αναγνώρισε πρόσφατα ο γερμανός υπουργός Οικονομικών Βόλφγκανγκ Σόιμπλε) αλλά θα βιώσει επίσης μια μακροπρόθεσμη τροχιά υποανάπτυξης και η θέση της στην ΕΕ θα παραμείνει αυτή «αποικίας».

Περιληπτικά, η πιθανή έκβαση της κρίσης χρέους στην ευρωζώνη θα είναι είτε ο διαμελισμός της ευρωζώνης σε δύο Ευρώπες (το λιγότερο πιθανό σενάριο) ή η κίνηση προς την κατεύθυνση μιας βέλτιστης νομισματικής περιοχής. Σ'αυτή τη νέα οικονομική διεύθυνση, αδύναμες και προβληματικές οικονομίες όπως αυτές της Ελλάδας και της Πορτογαλίας δεν θα έχουν θέση, αλλά θα μπορούσε να τους επιτραπεί να ενταχθούν χρόνια αργότερα, όταν είναι κατάλληλα έτοιμες για ένταξη σε μια ένωση με σκληρό νόμισμα.

Όσο για αυτούς που επιμένουν στην διεύρυνση της ευρωζώνης, αρκεί να πούμε ότι η μετατροπή της Ευρώπης σε κάποιο είδος ομοσπονδιακού κράτους θα είναι ένα έργο τεράστιων πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναλογιών και αφάνταστης περιπλοκότητας. Και όπως μας έχει δείξει η Ιστορία, η ανθρωπότητα είναι ακατάλληλα προετοιμασμένη για μεγάλης κλίμακας ουτοπικά πρότζεκτ.

Ο Χρόνης Πολυχρονίου είναι Ερευνητής και Εταίρος Πολιτικής στο Ινστιτούτο Οικονομικών Levy του Κολεγίου Bard στη Νέα Υόρκη.

Copyright © 2011 Levy Economics Institute